

Tasarruf ve Yatırım Kavramları ile Bütçe Yönetimi ve Finansal Planlama

Tasarruf; bireyin parasal gelirinin tüketim için sarf edilmemiş bölümü olarak tanımlanabilir. Bireysel tasarruf, tasarruf yeteneği ve tasarruf etme arzusuna bağlıdır. Tasarruf etme arzusu hakkında çeşitli nedenlerden söz edilebilir.

Bu nedenleri; hastalık, operasyon ve benzeri beklenmedik harcamalar, ileride yapılacak büyük bir harcama için bugünden fon biriktirme, bir iş kurma amacını gerçekleştirmek için hazırlık yapma, yaşlılıkta yüksek bir gelire sahip olma arzusu gibi maddelerle örneklendirebiliriz.

Yatırım kavramını ise kısaca; getiri sağlamak amacıyla, belirli vadelerde birikimlerin yatırım araçlarına bağlanması şeklinde tanımlayabiliriz.

Bireyler ve aileler kısa vadede gelirlerini arttıramasalar bile parasal konularda bazı davranışlarını değiştirerek ya da yeni alışkanlıklar edinerek yaşam kalitelerini arttırabilir, maddi yönden bağımsızlıklarını kazanabilir ve ayakları üzerinde durabilirler.

Çoğu insan üç aşağı beş yukarı parasal konularda şu hedeflere ulaşmak ister: Kendisinin ve ailesinin temel ihtiyaçlarını karşılayabilir durumda olmak; acil sağlık sorunları, kazalar ve beklenmedik risklere karşı kendisini ve sevdiklerini korumak; varlıklarını arttırmak ve yaşam kalitesini yükseltmek; yaşlılığında rahat etmek; sahip olduklarını zamanı geldiğinde çocuğuna aktarmak; bütün bu hedefleri sağlayabilmek için harcama ve tasarruflarda planlı davranmak ve yapılan plandan şaşmamak gerekir. Özellikle dar gelirlili ve gelir düzeyi sabit olmayan aileler için günlük para idaresi bu hedeflere ulaşmanın ilk ve en önemli adımıdır.

Gelirleriniz ile ilgili şunları yapmalısınız: Ailenizin tüm gelir kaynaklarını toplayın. Bazı gelirleriniz aylık değilse bunları (örneğin tarımla uğraşıyorsanız ürünlerden elde ettiğiniz gelirleri) aya çevirin. İlk önce maaş, yıllık hasatlardan elde edilen gelirin aya çevrilmiş hâli gibi sabit gelirlerinizi toplayın. Sonra değişken gelirlerinizi, örneğin yaz tatillerinde yetişkin çocukların kazandığı gelirler gibi elinize geçmeme olasılığı olan gelirleri toplayın. Sabit gelirlerinizle değişken gelirlerinizi toplayın ama ikisini ayrı ayrı hesaplamayı da ihmal etmeyin. Böylece asgari ve azami olarak elinize geçen parayı göreceksiniz.

Giderleriniz ile ilgili şunları yapmalısınız: Aylık zorunlu giderlerinizi yani örneğin mutfak masrafı, faturalar gibi giderleri alt alta yazıp toplayın. Bazı giderleriniz aylık değilse bunları aya çevirin. Gün içinde aile üyeleriyle birlikte nelere para harcadığınızı not edin. Yaptığınız hesaplamalar sonucunda aylık gelirleriniz giderlerinizden yüksekse tasarruf yapabilirsiniz. Ancak aylık giderleriniz gelirlerinizden yüksekse borç almanız gerekecektir!

Her iki durumda harcamalarınızı kontrol altına almak ve azaltmak için kendinize şu soruları sorun: Acaba gereksiz harcamalarınız var mı? Bunları kısabilir misiniz? Alışveriş için tercih ettiğiniz yerler ve yöntemleri gözden geçirerek alışverişlerinizi daha ucuza getirebilir misiniz? Gelirinizi arttırmanın yollarını bulabilir misiniz?

Şimdi gelin size bu konularda yapabilecekleriniz hakkında bazı ipuçları verelim: Öncelikle harcama ipuçları ile başlayalım. Kendi gelirinize uygun olarak gerçekçi ve uygulanabilir bir harcama planı yapın. Harcama listenizi kayıt altına alarak izlemek, harcama alışkanlıklarınızı ortaya çıkarır ve paranızı yönetmeniz için size ipuçları verir. Harcama önceliklerinizi oluşturun, önceliği zorunlu harcamalarınıza verin.

Harcamalarınızı kontrol altına almak için, her hafta veya her ay için bir harcama limiti koyun ve bu limite sadık kalın. Akıllı bir müşteri olun, ne alırsanız alın satın alma kararı vermeden önce ürünlerin fiyatlarını

ve kalitelerini karşılaştırmak için zaman ayırın. Farklı mağazalardaki fiyatları ve internette yer alan fiyatları kontrol edin.

Pazarlama taktiklerine karşı dikkatli olun, bir indirim veya promosyonun gerçekten ihtiyaç duymadığınız bir şey satın aldırmasına izin vermeyin. Ev, araba gibi büyük tutarlı harcama kararlarınızı vermeden önce uzun vadeli gelir düzeyinizi gözden geçirerek, ödeme planınızı yapın. Ödemelerinizi zamanında yapmaya gayret ederek, faiz gibi ilave masraflardan kurtulun.

İhtiyaçlarımız zaruri gerekliliklerdir, isteklerimiz ise olması durumunda mutlu olacağımız ama muhtaç olmadıklarımızdır. Herkes istek ve ihtiyaçlarına göre küçük veya büyük hayaller kurar. Ev sahibi olmak, araba almak, yurtdışına seyahat yapmak, çocukları yaz okuluna göndermek, yazın ailece tatile çıkmak gibi.

İhtiyaç ve isteklerimize yönelik hedeflerimizi belirlerken gerçekçi bir zaman dilimi belirlemeliyiz. Tersi durumda ilk günden hedeflerimiz gözümüzde büyümeye başlar. Bir haftada biriktirdiğimiz para ile hayalimizdeki arabayı alma planı yapmamalıyız.

Hedeflerimizi belirlerken ulaşılabilir, doğru, net bir hedef seçmeliyiz; gerçekçi zaman planı oluşturmamız, planlama yapmalı ve bu plana uymalıyız.

Hedeflerimize ulaşmak ve değeri artacak şeyler için yapılan doğru bir borçlanma kötü değildir. Borçlanırken yüklendiğiniz borcun gelecekte size bir değer yaratıp yaratmayacağını değerlendirin. Geliriniz hangi para birimindense, o para biriminden borçlanın. Türk lirası kazanırken döviz veya altın borç alarak döviz riski yaşamayın.

Borçlanırken ihtiyacınız kadar borcu, ödeyebileceğiniz vadede almaya özen gösterin. Borç kapama planı yapın. Borçlarınızı faiz oranlarına göre listeleyin ve en yüksek faiz oranı uygulanan borçlarınızı öncelikli ödemeye başlayın.

Tasarruf yapmak başlangıçta zor gibi gözükse de, belli bir hedef koyduğumuz zaman daha kolay olacaktır. Örneğin, ilk hedefiniz bir acil durum parası ayırmak olabilir. Başlangıç olarak, aylık düzenli gelirinizin iki katı bir tutarı biriktirmeyi hedefleyebilirsiniz. Düzenli geliriniz kesilirse veya beklenmedik bir harcamanız ortaya çıkarsa bu para hayatınızı kolaylaştıracaktır.

Biriktirmeye olabildiğince erken başlayın. Birikim yapmaya ne kadar erken başlarsanız, bütçenizi o kadar az zorlayarak hedeflediğiniz tutara ulaşabilirsiniz. Örneğin çocuğunun doğumundan başlayarak ayda 150 TL biriktiren bir aile, çocuğu üniversite çağına geldiğinde 32.400 TL toplu para biriktirmiş olacaktır. En uygun planı seçerek bu toplu paranın en iyi şekilde değerlendirilmesini ve artmasını sağlayabilirsiniz.

İsteklerinize ve hedeflerinize ulaşmak için birikimin miktarı değil, düzenli olması önemlidir. Birikim hedefinizi gelir gider planınızı yaparak, bütçenizi zorlamayacak şekilde belirleyin. Aylık gelirinizden tüm harcamaları çıkardıktan sonra kalan tutarı birikime ayırmak yerine, birikiminizi önce ayırıp kalan kısmı harcamalarınız için planlamak, tasarruf disiplini sağlayacaktır.

Birikime ayırdığınız tutarı yastık altında değil, banka hesabında tutmak birikim disiplini sağlar. Yatırım kararlarınızı alırken mümkünse bir finans uzmanına da danışın. Her zaman herkese uyan tek bir çözüm olmayabilir. Tüm seçenekleri araştırın, karar vermeden önce sizin için uygun olup olmadığını sorgulayın.

Birikiminizi yatıracığınız ürünlerin farklı bankalarda farklı özellikleri olabilir, dikkat edin. Nakit ihtiyacınız olduğunda birikim tutarınızı kullanmak en son alternatifiniz olsun.

Finansal planlama ise doğru tasarruf, yatırım, borç yönetimi yöntemleriyle uzun dönemde gelirleri artırmanın, giderleri kısmanın yolunu açar. Finansal planlama daha geniş kapsamlı ve geleceğe yöneliktir.

Finansal planlamanın üç ayağı bulunur. Yatırımların veya duruma göre borçların yönetimi, beklenmeyen durumlar için tasarruf ve emeklilik döneminin planlanması.

Yatırımlarınızı yönetmek finansal planlamanın ilk ayağını oluşturur. Tasarruf yapabilmek kadar, hatta daha da önemli olan yapmış olduğunuz tasarrufların doğru yatırımlara yönlendirilmesi ve bu yatırımların yönetilmesidir. Doğru yatırım yapılması ve yönetilmesi temel bazı kuralları olan bir işlemdir.

Peki, tasarruflarınızı nasıl yatırıma dönüştürebilirsiniz? Tabii ki yastık altında değil, finansal sistem içinde yatırım yaparak! Tasarruflarınızı herhangi bir yatırım aracında değerlendirmeden önce şu soruları sormalı ve cevapları aramalıyız: Tasarrufumun kullanım şartları neler? Seçtiğim tasarruf aracının maliyetleri neler? Parama istediğimde erişmem kolay mı? Param güvende mi? Seçtiğim tasarruf aracı paraya kolay çevrilebilir mi? Seçtiğim tasarruf aracı bana ne kazandırıyor? Bu soruların cevapları, istek ve beklentilerinize uyan yatırım araçlarını bulmanızda size yardımcı olacaktır.

Yatırım yapmadan önce bunları da sakın unutmayın: Risk ve Getiri İlişisine Dikkat: Risksiz Yatırım Yoktur! Kime, neye yatırım yaptığınızı iyi bilin, şüpheli olun, belge isteyin! Acele Karar Vermeyin! Vaatlere ve Tüyolara Kanmayın!

Diyelim ki giderleriniz gelirlerinizden fazla bu nedenle tasarruf ve yatırımınız yok ve giderlerinizi karşılamak için borçlandığınız durumda borçlarınızı yönetmek için neler yapmalısınız? Borçlarınızın yönetilmesinin önemli bir konu olduğunun farkında olmak ve bu konuda adım atmak tam olarak ne kadar borcunuz olduğunun, alacaklıların, miktar, vade, faiz ve ücretleri de gösterecek şekilde bir listesini çıkarmak. Gelirinizi de dikkate alarak borçlardan kurtulmak için gerçekçi bir vade belirlemek. Gelirinizi artırma yollarını araştırmak. Giderleri azaltmak için harcamaları kısmak. Kredi kartı harcamalarınız gelirinizin belirli bir oranını aşmayacak şekilde, örneğin %20-25 oranını geçmeyecek şekilde kartınızı bilinçli kullanmak.

Beklenmeyen durumlar için hazırlık ve tasarruf yapmak finansal planlamanın ikinci ayağını oluşturur. Peki, beklenmeyen durumlar neler olabilir? Sizin veya eşinizin işsiz kalması, ücretli çalışıyorsanız ücretinizde düşüş olması veya ücretlerinizin ödenmemesi, serbest meslek sahibiyseniz genel ekonomik koşullar ve işinize özgü koşullar nedeniyle gelirlerinizin azalması, sizin veya aile fertlerinizden birinin hastalığı, hırsızlık veya dolandırıcılığa maruz kalmanız sebebiyle maddi zarara uğramanız ve benzeri durumlar beklenmeyen durumlar için ilk akla gelenler.

Büyüklerimizin eski tabiriyle "kefen parası" dedikleri, belirli bir süre için (örneğin en az 3-6 ay için) kira, sigorta, okul ücretleri vb. sabit giderlerinizi karşılayabilecek bir acil durum fonunuz olsun. Az önce belirttiğimiz olumsuzluklar nedeniyle kullanabileceğiniz haklarınızın ne olduğunu bilin ve araştırın. Serbest meslek sahibiyseniz veya kendi işinizi kurmak istiyorsanız alternatif kredi ve destek olanaklarını araştırın. Mikrokredi imkanları, KOSGEB destekleri ve benzerleri gibi. Devlet tarafından sunulan sosyal yardım imkanlarını değerlendirin. Millî Eğitim Bakanlığı Halk Eğitim Merkezleri meslek edindirme kursları ile Türkiye İş Kurumu'nun mesleki eğitim programlarına katılma imkanlarını araştırın.

İyi ve rahat bir emeklilik dönemi geçirmek için çalışma hayatınız süresince ne kadar birikim ve yatırım yaptığınız önem kazanmaktadır. Emeklilik döneminizde alacağınız emekli maaşınızın yanı sıra ek gelir sağlayan bir birikiminizin olması işin anahtarıdır. Ve en önemli kural da, biriktirmeye ne kadar erken başlarsanız o kadar çok kazanacağınızdır.